

ساتیک له باسی مردن و سامناکی سه ره مه رگدا

کوه / محمدی خانه سارک
وتار خوین له مرکز هوتی: الفرقان
له شورش / چه مچمال

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله وأصحابه وأتباعه الى يوم الدين .

له راستیدا ئیغه له سه رده میگدا ده ژین که مادده و شه هوات زال بووه به سه ر زوریك له خه لکیدا، وه زوریك له خه لکی بی ناگان له گوڤرایه لی په روه ردگاریان یویه به پیویستم زانی ئم ساته به سه ر به رین له خزمه تی چه ند ئایه ت و فه رموده یه کی پیغه مبه ردا ﷺ، له گه ل هندی له وتی زانایان، ده ربارهی مه رگ و نارچه تی حاله تی روح ده رچون، که میك بدویین له بارهی ئه و حه قیقه ته ی که ناپرسی له گه وره و بچوک و به ته مه ن و ساوا .

خوشک و برا به ریژه کانم:

وه رن باپیکه وه ئم ساته به رینه سه ر به بیر کردنه وه له و کاته ی که دریژ ده بین له سه ر چیگه، ئه و حاله ته ی که که س و کارمان تییدا ئومید برن له وه ی که پزیشکه کان چاره سه رمان بکه ن، ئه و حاله ته ی که زمانمان ده شکیت و هیژ له جه سه ته ماندا نامینیت و رهنگمان زهره ده بییت .

خوای گه وره و میهره بان ده فه رموویت:

﴿ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ﴾ [ق: ۱۹] .

واته: ناخوشی و نارچه تی مردن هات به بی گومان له گه ل ئه و راستیییها که پیشتی له بیر کرابوو ئم مردنه ش ئه و حه قیقه ته یه که تو ئه ی ئینسان پات ده کرد له ده ستی، به و مانایه ی له بیری خوتت ده برده وه به خه له تاندن به دنیاو نیعمه ته بپاوه کانی دنیا .

ئو مردنه ی که تیک شکینه ری شه هوات و ئاره زو بازیه کانه، ئه و مردنه ی که پیغه مبه ران (سه لامی خویان له سه ر بییت) په نایان گرتوو به خوا لی، ئه و مردنه ی که هر که س بیری بییت تام و له زهت و خوشیه کانی دنیا ی لی ئه شیوی .
په روه ردگارمان ده فه رموویت:

﴿ فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ نَنْظُرُونَ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا بُصُرُونَ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ عَيْرَ مَدِينٍ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴾ [الواقعة: ۸۷] .

واته: ئه ی ئینسانه کان بو بیر ناکه نه وه کاتیک روح گه یشتوه ته گه روتان، واخه ریکه ده رده چییت (بو بیریك له حاله ی خوتان و ئه و نه خوشه تان ناکه نه وه) وه ئیوه له و کاته دا وا ته ماشای ده که ن (له لایه ک به زه بییتان به نه خوشه که تاندا دیته وه،

له لایه کی تر له بیرى ئه وه دان چۆن و به چ شیوه یه كه هه وللی چاره سه ری بدهن) جا ده فه رموویت: وه بزانه كه ئیمه به زانیاری و بینین وتوانای خۆمان نزیك ترین له و مردوو له ئیوه به لام ئیوه نابینن و ههست ناکهن (فریشته كان له ئیوه لی نزیك ترن)، دووباره ئه وه بۆ تی نافکرن كه ئه گهر وای لیك ده دهنه وه كه نامرن و مو حاسه به ی دوا پۆژ ناکرین، (یان به مانایه کی تر) گهر وای ده زانه كه لاوازو كزۆل و كه م ده ست لآت نین، ئه وا ده یگه پرنه وه و نایه لن بمریت، ئه گهر راست گۆن. به لام فه رمانی مردنی هه ر كه سینك ده رچیت هیژ نییه ته نها چركه یه كه ته مه نی دریژ بكات، خوای گه و ره كۆتایی ته مه نمان به خیر بگیریت إن شاء الله.

پیغه مبه رمان ﷺ ده فه رموویت: (أكثرُوا ذَكَرَ هَٰذِمِ اللِّذَاتِ)^(۱).

واته: زۆر بیر له له ناو به رو تیک شكینه ری شه هه وات و خۆشیه كان بکه نه وه كه مردنه.

واته: زۆر بیر له و مردنه بکه نه وه كه گهر دن به مل هور په كان كه چ ده كات و چۆك به تاغوتان شل ده كات.

زۆر له بیرى ئه و مردنه دا بن كه پیش ئیوه كه سی نه هیشت، بۆ ئه وه ی به هۆیه وه نه خه له تین به و دونیایه ی كه (لو دام لغیرك لما وصلت إليك) ئه و دونیایه ی ئه گهر بمایا بۆ پیش تۆ نه ئه گه یی به تۆ.

كو ان پیغه مبه ران (سه لامی خوایان له سه ر بیّت)، كو ا ئه و پیغه مبه ره ی كه په روه ردگار ده ریا ره ی ده فه رموویت: ﴿وَمَا جَعَلْنَا لِإِبْرَٰهٖمَ قَبْلَكَ الْخَلْدَ أَفْآئِينَ مِتَّ فَهَمُ الْخَالِدُونَ﴾ [الانبیاء: ۳۴].

واته: ژیا نی نه بر او ه بیمان دانه ناوه بۆ هیچ كه س له پیش تۆ دا، ئه گهر تۆ بمریت، ئایا ئه وان ده مینن به به رده وامی؟

ئیمامی پایه دار سه نه ی به صری (په حمه تی خوای لی بیّت) ده فه رموویت: (فضح الموت الدنيا، فلم يترك لذي لب فيها فرحا، وما أئزم عبد قلبه الموت إلا صغرت الدنيا عليه، وهان عليه جميع مافيها).

واته: مردن له راستیدا ئابروی دونیای بردوو، وه هیچ خۆشیه کی بۆ خاوه ن هۆش تیدا به جی نه هیشتوه، وه هیچ به نده یه كه نییه هیچ كات كه دلێ په یوه ست بیّت به مردنه وه ئیلا دونیا وه مو ئه وانه شی كه تییدا یه له لا بچوك و كه م نرخ ده بیّت.

أيا عبد كم يراك الله عاصيا

حريصا على الدنيا وللموت ناسيا

أنسيت لقاء الله واللحد والثرى

ويوما عبوسا تشيب فيه النواصيا

ولو أن الدنيا تدوم لأهلها

لكان رسول الله ﷺ حيا وباقيا

(۱) (صحيح الجامع الصغير: ۱۲۱۰، وصحيح سنن النسائي: ۱۸۲۴، ومشكاة المصابيح: ۱۶۰۷).

واته: ئەى بهندهى لاواز چەند جارە خواى گەورە دەتبینى بەسەرپىچى کارى، سوری لەسەر دونیای فانی و مردنت بىر چوو، بۆ گەيشتن بەپەرەردگارو ناو لەحدی تاريك و کرم و میروت بىرچوو،
وہ پۆزیکت بىرچوو کەتال و پەش و تاريکە، کە قزى پيشه سەر تىیدا سپى دەبیت، وەبیزانە کە ئەگەر دونیا بۆ کەسى سەر زەوى بمایا ئەوا بۆ پىغەمبەرى خوا دەما ﷺ.

دايکى باوەرداران عائيشه (خوای لى پازى بیت) لەنەخۆشى سەرەمەرگیدا بوو، ابن عباس (خوای لە هەموویان پازى بیت) هاتە ژوورەووە بۆ لای، هەندى لەچاکەکانى کە پەرەردگار پىی بەخشیبوو یادی خستەو، ئەویش (خوای لى پازى بیت) فەرمووی:

(يا ابن عباس دعني منك ومن تزكيتك فوالله لوددت اني كنت نسيا منسيا)^(۲).

فەرمووی: ئەى عبدالله ی کورى عباس لىم گەپى، وە ئەم تەزکیەو پاک کردنەووەیەم بۆباس مەکە، سویند بى بەخوا خۆزگەى ئەو دەخوایم کە شتیکی کەم نرخى لەبىرخراو بومایە.

بۆ دايکى نيمانداران ئەو خۆزگەیه دەخواییت؟

تۆ بلىی لەبەر هەژارى و کەم دەستى بوبى!
يان لەبەر خراپى، وەك شيعهكان دەيلین، - لەعەتى خويان لى بیت-!
نەخىر لەبەر سامناکى حالەتى رۆح دەرچون و ترسناکى ئەهوالى دواپۆژ -خوای گەورە پەنامان بدات-،
لەم کاتە پىر ترسناکەدا شەیتانى دواپراوى شەپەرەنگیزیش چالاکیەکانى زۆر زیاتر دەکات بۆ ئەوێ لەدەستى دەرئەچیت،

یەکیک لەپیاو چاکان دەفەرمووی: لەلای نەخۆشیک بووم لەسەرە مەرگدا بوو، پىیان دەوت: بلى (لا إله إلا الله) ئەویش دەيووت: نەخىر نەخىر، دواى ئەوێ کەمىک حالى باشتر بوو، بۆیمان باس کرد، ووتى: دوو شەیتان هاتن بۆ لام، لەلای پاست و چەپمەووە وەستان، یەکیکیان دەيووت: لەسەر ئایینی جوله کە بمرە، چونکە باشترینى ئایینهکانە، ئەوى تریش دەيووت: لەسەر ئایینی گاور بمرە چونکە باشترینى ئایینهکانە، منیش پىم دەوتن: نەخىر نەخىر^(۳).

کەوابو بپروانە حالت ئەى ئینسانی بى ئاگا لەمەرگ، بپروانە چیت بەسەر دیت لەکاتیکدا لەسەر جیگە کەوتویت، توانات لى بپراووە جەستەت تىک شکاوە،

ئەو لاشەى ماندو نەبوو بەعیبادەت و پەرستن،
ئەو دەستەى چەندین کەسى بى تاوانى توش کرد،
ئەو چاوەى نەدەپروکا لە ناموسى خەلکى،
ئەو قاچەى شەکەت و ماندو بوو بە دزی کردن و خراپە کارى و.....

(۲) (أخرجہ أبو نعیم فی: الحلیة: ۴۵/۲).

(۳) (التذکرۃ للقرطبی: ص ۳۴) (القیامۃ الصغری للأشقر: ص ۳۰)

﴿ وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ ﴾ [سأ: ۵۴]

واته: دواى ئەوهى خراپه کاران خراڤه دۆزهخهوه بهر بهست دانرا له نیوان ئەوان و ئەوهى که ئەوان حەزى پێده کهن له شههوات و خۆشیهکان و مال و مندال، که وابو تهنها ده مینن له گه ل کردهوه کانیاندا.

خوای گه وره له نایه تیکی تر دا ده فه رموویت: ﴿ آيِنَمَا تَكُوْنُوْا يَدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّسَيَّدَةٍ ﴾ [النساء: ۷۸].

واته: له هه ر جیگه و شوینیك بن مردنتان پی ده گات ئەگه ر له قه سرو ته لاره زۆر به زرو به هیزه کانیاندا بن. سویند به خوا پیتان ده گات و قوتارتان نابیت له دهستی.

تابعی به ریژ (ربیع بن هیشم) (په حمه تی خوای لی بییت) ده فه رموویت: (أكثرُوا ذِكْرَ هَذَا الْمَوْتِ الَّذِي لَمْ تَذُقُوا قَبْلَهُ مِثْلَهُ).

واته: زۆر بیر بکه نه وه له و مردنه ی که له پێشتر دا وینه ی ئەوتان نه چه شتووه .

ئیمامی (القرطبي) (په حمه تی خوای لی بییت) به م شیوه یه وه سفی مردن ده کات و ده فه رموویت:

(اعلم أن الموت هو الخطب الأفظع، والأمر الأشنع، والكأس الذي طعمها أكره وأبشع، وأنه الأهدم للذات، والأفظع للراحات، والأجلب للكريهات، فإن أمراً يقطع أوصالك، ويفرق أعضاءك، ويهدم أركانك، هو الأمر الأفظع، والخطب الجسيم، وإن يومه هو اليوم العظيم)^(۴)

واته: بزانه که مردن کاریکی ویرانکاری خواسته کانه و ترسناکه، وه مردن ئەو کوبه یه که خواردنه وه ی بیژراوترین و قیزه و نترینی تامه کانه، وه مردن ئەو راستیه یه که تیک شکی نه ری ئاره زو خۆشیه کانه، وه تیکد ره و ویرانکاری حه وانه وه و پشوو دانه، وه هۆکاره بۆ هاتنی ناخۆشیه کان - بۆ هاتنی نار هه حه ت ترینی دیمه ن - چونکه راستیه ک په یوه ندی ه کانت بچپینى و ئەندامه کانت پارچه پارچه بکات و پایه کانی ژیان ت بپوخینى، به راستی کاریکی ویرانکارو تیک ده ری ژیانه .

خوشکی به ریژم برای خوشه ویستم:

ئمه راسته قینه یه، به لام ئەم باسه با وامان لی نه کات مردمان وه کو درنده یه کی نابوت، یان دوژمنیکی سه رسه خت بیته پیش چاو، به لکو با به رده وام له یادمان بییت، چونکه سیفه تی ئەو که سانه یه که ژیرن، وه کو سه ره ورمان ﷺ ده فه رموویت:

(وَأَكْسَهُمْ أَكْثَرَهُمْ لِلْمَوْتِ ذِكْرًا، وَأَحْسَنَهُمْ لَهُ اسْتِعْدَادًا، أَوْلَيْكَ الْاَكْيَاسِ)^(۵).

واته: ژیرترینی باوه رداران ئەوانه ن که زۆر مردنیان له یاده و به جوانترین شیوه خویان بۆ ئاماده کردوه، به راستی ئەوانه ن هۆشیارو ژیر.

(۴) (التذكرة للقرطبي: ص ۲۴).

(۵) (الزهد الكبير للبيهقي: ۴۵۹، وصحيح سنن ابن ماجه: ۴۲۵۹، وسلسلة الأحاديث الصحيحة: ۱۳۸۴، وصحيح الترغيب والترهيب: ۳۳۳۵).

یحیی بن معاذ الرازي (په حمه تی خوی لی بییت) ده فهرموویت: (العقلاء ثلاثة: من ترك الدنيا قبل أن تتركه، وبنى قبره قبل أن يدخله، وأرضى خالقه قبل أن يلقاه)^(۶)
واته: هۆشمه ندو عاقل و ژیره کان سیانن:

- ۱- که سیک واز له دونیا بهینیت پیش ئه وهی دونیا واز له م بهینیت به وهی که تئیدا توشی هه لدران بییت.
- ۲- که سیک گۆره کهی دروست و ناماده بکات پیش ئه وهی بجیته ناوی، واته بهرده وام گۆری بیر بییت .
- ۳- که سیک الله پازی بکات پیش ئه وهی بگاته خزمه تی.

که وابوو ئه ی ئه و که سه ی تهنها بو دونیا هه ول دده دیت، ئه ی ئه و که سه ی بو به ده ست هینانی کورسی و ده سه تلات، ئیمان و باوه په که ت له خه ته ردايه، ئه ی ئه و که سه ی بو په یه کی پر ئاژاوه و ماف خواردن و خوا له بیر چون هه ول دده دیت، واده زانن دونیا هه رئاوا پوون ده بییت، واده زانن کورسی ژیرتان کۆن نابیت، واده زانن په ی پر له سه متان تا سه ر ده بییت !!!

﴿قُلْ فَادْرَأُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ [آل عمران: ۱۶۸].

واته: به مونا فیقین بلی: مردن دوور بخه نه وه له نه فسی خۆتان و مه یه لن مردنتان پی بگات ئه گه ر راستگۆن.
(عن بعض الحكماء أنه نظر إلى أناس يترجمون علي ميت خلف جنازته فقال: لو تترجمون علي أنفسكم لكان خيراً لكم أما أنه قد مات ونجا من ثلاثة أهوال: أولها رؤية ملك الموت، والثاني مرارة الموت، والثالث خوف الخاتمة).
واته: یه کی له پیاو باشان پوژیک ته ماشای چه ند که سیکی کرد، زۆر به زه بیان به مردویه کدا ده هاته وه له دوا ی جه نازه که یه وه، فه رمووی: ئه گه ر به زه بییتان به نه فسی خۆتاندا بیته وه زۆر بو تان باشتره، به لام ئه و مردو له سی نار په حه تی ده ربازی بوو، یه که میان: بینینی ملک الموت، دوه میان: تالی مردن و پوح ده رچوون، سییه میان: ترسان له کۆتایی ته مه ن (واته/ عاقیبه ت شه پی).

داواکارم له خوی گه وره و میهره بان به بیرو باوه په وه بمان ژینیت، وه له سه ری بمان مرینیت، وه له پوژی شه رمه زاری دوا پوژدا له گه ل ده سه تی یه کخوایه رستاندا کۆمان بکاته وه إن شاء الله،

وه خوی گه وره ئه م باسه کورته بکاته هۆکاریک بو گه رانه وه مان، وه دین و ئیمانی هه موو لایه کمان سه لامه ت بکات إن شاء الله

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

وصلی الله علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه وسلم.

=====

سایتي بههشت

www.ba8.org

2009 – 1430

هه میسه له گه لمان بن بو به ره می نوی